

ДО ПОХОДЖЕННЯ НАЗВИ МІСТА ПИРЯТИН

Вперше назва міста Пирятин згадується у Лаврентіївському літописі під 1154 р. у зв'язку з прагненням Гліба Юрійовича разом з половцями захопити Переяслав, а коли це не вдалося, він, відступивши, захопив Пирятин¹. Пізніше назва міста неодноразово згадується у різних джерелах у формах: Пирятин, Пиратин, Перятинь, Ператинь, Piratyn, Puyratyn, Peratin². Згадується цей город і у "Книзі Большому Чертежу": "а выше Коренки город Пирятин; под Пирятиньм пала в Удаи речка Перевод"³.

Дослідники пояснювали назву по-різному: тут, мовляв, пирали (кидали) ворогів; від давньоруського особового імені Пиряга, що походить від зменшеного, але незасвідченого імені *Пирогость⁴.

Городище літописного Пирятина (райцентр Полтавської області), нині фактично знищене⁵, знаходилося на околиці сучасного міста в урочищі Замок, на першому мисі надпойменій тераси правого берега р.Удай, при впадінні в неї праворуч р.Перевод. На думку Ю.Ю.Моргунова, "ключевая крепость" Пирятин споруджувалася у зв'язку з посиленням контролю за внутрішніми воєнно-торговельними шляхами⁶.

Виходячи з географії розташування міста, через Пирятин пролягав шлях з північного заходу на південний схід: Чернігів - Уненіж - Прилук - Пирятин - Полкстінь - Лубни. При підході до Пирятина необхідно було переходити річку з характерною назвою Перевод. Далі шлях у Лубнах перетинав Сулу через брід і потім, відхиляючись на південь, з'єднувався з Залозним шляхом.

Інший шлях проходив з Верхньої та Середньої Сули і з'єднував Вир, В'яхань, Попаш, Ромен, Яришев, Пісочен з Переяславом. Він пролягав суходолом-межиріччям між рр.Удай та Сула, огинав верхів'я Многи та Сухой Лохвиці і через Пирятин виводив до Переяслава.

Отже, виходячи з наявної інформації можна стверджувати, що Пирятин був важливим містом, де перехрещувалися, перетиналися два великі шляхи. Саме цією особливістю, на нашу думку, і слід пояснювати красномовність його назви, яка спочатку, вірогідно, звучала як *Перетин, тобто місце, де пересікають, перетинають річку. Прямим синонімом є і назва річки Перевод.

Гіпотетично можна висловити припущення, що назва у її первісному звучанні існувала ще до часів Київської держави і лише згодом, коли виникло місто і переправа стала звичною справою, набула іншого фонетичного забарвлення.

На жаль, зруйноване городище не дає підстав говорити про більш ранню історію цього міста, проте слід сподіватись на відкриття в межах міста, зокрема в районі впадіння р.Перевод в р.Удай, археологічних матеріалів додержавного періоду.

¹ Полное собрание русских летописей. Лаврентьевская летопись и Суздальская летопись по Академическому списку. - М.: Издательство восточной литературы, 1962. - Т.1. - Стб.342.

² Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. - К.: Наукова думка, 1985. - С.102.

³ Книга Большому Чертежу. - М.-Л., 1950. - С.109.

⁴ Етимологічний словник... - С.102; *Нерознак В.П.* Названия древнерусских городов. - М.: Наука, 1983. - С.136-137.

⁵ *Кучера М.П., Сухобоков О.В., Беляева С.А.* и др. Древнерусские поселения Среднего Поднепровья. - К., 1984. - С.147.

⁶ *Моргунов Ю.Ю.* Посульская граница: этапы формирования и развития. - Курск, 1998. - С.85.